

**Голові разової спеціалізованої
вченої ради ДФ 20.051.101
Прикарпатського національного
університету імені Василя Стефаника
доктору педагогічних наук, професору
Стинській Вікторії Володимирівні
(76018, м. Івано-Франківськ,
вул. Шевченка, 57)**

РЕЦЕНЗІЯ

кандидатки педагогічних наук, доцентки, завідувачки кафедри педагогіки та освітнього менеджменту імені Богдана Ступарика **Прокопів Любов Миколаївни** на дисертаційну роботу **Мандро Лесі Олегівни «Педагогічні умови формування «soft skills» у майбутніх соціальних працівників»**, подану на здобуття ступеня доктора філософії в галузі знань 01 Освіта/Педагогіка за спеціальністю 015 Професійна освіта (за спеціалізаціями)

Актуальність дисертаційної роботи. В Україні на шляху інтеграції у європейський економічний та соціально-культурний простір реформаторського впливу зазнають всі сфери суспільного життя, зокрема і освіта. Одним із важливих завдань є розвиток м'яких навичок. М'які навички відіграють важливу роль в особистісному та професійному розвитку, але їх недостатньо викладають у школах та університетах. Професіонали в Україні, в тому числі в соціальному секторі, характеризуються наявністю необхідних знань для своєї роботи, але недостатньо розвиненими навичками комплексного вирішення проблем, критичного мислення, креативності, управління людьми, взаємодії з іншими людьми та емоційного інтелекту. Як наслідок, вони часто не можуть отримати гідну роботу, розпочати бізнес або досягти успіху в житті. Набуття м'яких навичок вимагає врахування принципу навчання впродовж життя, незалежно від сфери зайнятості. Тому питання визначення педагогічних умов розвитку м'яких навичок у майбутніх соціальних працівників є актуальним на сьогодні. У цьому контексті дисертаційне дослідження Лесі Олегівни Мандро є особливо актуальним, оскільки в ньому запропоновано структурно-функціональну модель формування «м'яких навичок» у майбутніх соціальних

працівників з позицій науково-теоретичного дослідження та практичних можливостей. У процесі викладу основних наукових результатів дослідження видно, що автори намагаються розв'язати окреслені суперечності, що є одним із ключових показників логічності викладу матеріалу дослідження.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Актуальність дисертаційної роботи підтверджується тим, що вона є складовою частиною комплексного дослідження кафедри початкової освіти Педагогічного факультету Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника за напрямом «Підготовка майбутніх фахівців в умовах формування загальноєвропейського освітнього простору» (2019 – 2029 рр., державний реєстраційний номер- 01101/00158) та кафедри соціальної педагогіки та соціальної роботи Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника за напрямом «Забезпечення якості надання освітніх послуг закладом вищої освіти: управлінсько-організаційний, методичний, економічний аспекти» (2022 – 2027 рр., державний реєстраційний номер № 0118U004074).

Наукова новизна та достовірність отриманих результатів, що виносяться на захист.

Наукова новизна дисертаційного дослідження зумовлена поставленими завданнями та результатами їх розв'язання полягає у розв'язанні нагальних проблем сьогодення, у ній вперше визначено місце «soft skills» у професійній структурі особистості соціального працівника; виокремлено зміст та структуру «soft skills» у рамках теорії та практики соціальної роботи; встановлено критерії, показники та рівні сформованості «soft skills» майбутніх соціальних працівників; спроектовано структурно-функціональну модель та педагогічні умови формування «soft skills» майбутніх соціальних працівників; запропоновано авторську інтерпретацію понять ««soft skills» майбутніх соціальних працівників», «формування «soft skills» майбутніх соціальних працівників» та «педагогічні умови формування «soft skills»»; розроблено рекомендації щодо застосування структурно-функціональної моделі формування «soft skills» майбутніх соціальних працівників.

Авторка довела важливість чотирьох груп навичок, що визначають професійну компетентність соціальних працівників, а саме: «hard skills», «soft skills», «digital skills» та «meta skills»; класифікацію «soft skills» соціального працівника: навички комунікації, навички управління, навички особистої ефективності, навички опрацювання інформації та стратегічні навички; дані порівняльного аналізу вітчизняного та зарубіжного досвіду формування «soft skills» у процесі професійної підготовки фахівців соціальної роботи.

Цінним для наукового дослідження вважаємо поглиблення й уточнення дисертанткою інструментів навчання (зокрема електронних); підходів до визначення показників і критеріїв виявлення рівня розвитку м'яких навичок студентів.

***Практичне значення дослідження.** Дисертаційна робота Лесі Олегівни Мандро містить нові раніше не захищені науково обґрунтовані результати дослідження, які підтверджують вирішення поставлених завдань.*

Авторкою спроектовано та впроваджено навчально-методичний комплекс з метою формування «soft skills» майбутніх соціальних працівників, а саме: впровадження в освітній процес закладів вищої освіти України навчальної дисципліни «Технології формування «soft skills» у професійній освіті», структурно-функціональної моделі та педагогічних умов формування «soft skills» у потенційних соціальних працівників. Крім того дисертантка розробила тренінгову програму «Mysoft» для соціальних працівників благодійних організацій; вебсайт як додатковий інструмент для діагностики, формування та вдосконалення «soft skills» у межах позааудиторної навчальної діяльності студентів.

Основні результати дослідження будуть корисними під час розробки навчальних планів, програм та посібників. Отримані дані будуть корисними для подальшого послідовного вдосконалення теорії та збагачення практики професійної освіти науковцями, викладачами ЗВО, аспірантами, студентами, соціальними педагогами, соціальними працівниками, психологами, волонтерами, працівниками органів місцевого самоврядування, розробниками

навчальних тренінгових програм для оптимізації формування м'яких навичок у дітей та молоді.

Результати дисертаційного дослідження впроваджено в освітній процес Українського державного університету імені Михайла Драгоманова, Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника, у практику роботи Благодійної організації «Благодійний фонд «Карітас-Київ», Благодійної організації «Благодійний фонд «Карітас-Житомир».

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації. Завдяки детальному опрацюванню джерельної бази, системному аналізу теоретичного та методичного матеріалу, встановленню причинно-наслідкових зв'язків між складовими дослідження дисертантці вдалося досягти високого ступеня обґрунтованості і достовірності результатів досліджень. Висновки до кожного розділу та загальні висновки переконують у розв'язанні поставлених завдань, спрямованих на досягнення мети дисертаційного дослідження, яка забезпечується шляхом комплексного використання методів наукового дослідження, таких як: аналіз матеріалів наукових джерел з окресленої проблематики, синтез, порівняння, систематизація, узагальнення даних; анкетування, моделювання, спостереження, тестування, порівняння, вимірювання, опис, педагогічний експеримент (констатувальний, формувальний, контрольний), розробка електронних інструментів навчання; порівняння й узагальнення кількісних і якісних даних результатів під час експериментального дослідження, статистична обробка результатів експериментального дослідження, експертна оцінка, графічні методи тощо.

Загалом дисертаційне дослідження Мандро Л.О. виконане на високому науковому рівні. Об'єктивність та достовірність наукових положень, висновків, рекомендацій забезпечується обґрунтованістю наукових позицій та можливістю впровадження отриманих результатів у практику професійної підготовки соціальних працівників, дати новий погляд на проблему навчання впродовж життя («lifelong learning»).

Характеристика основних положень роботи: Структура дисертаційної роботи складається з анотації, вступу, трьох розділів, висновків до розділів, загальних висновків, додатків. Авторка використала у роботі 238 джерел, з них 73 іноземною мовою). Уважаємо, що зміст дисертації чітко охоплює всі аспекти дослідження. У вступі чітко визначені мета, завдання, предмет, об'єкт дослідження, розкрито наукову новизну та практичне значення дисертаційного дослідження. Авторкою подано відомості щодо апробації отриманих результатів та їх впровадження. Аналіз наукового апарату дисертаційного дослідження переконує в його теоретико-методологічній обґрунтованості, достатності.

У першому розділі «Теоретичні основи педагогічних умов формування «soft skills» у майбутніх соціальних працівників» визначено місце «soft skills» у сучасному освітньому просторі, професійній підготовці соціальних працівників та професійній структурі особистості соціальних працівників, вивчено зарубіжний досвід формування «soft skills» у процесі професійної підготовки майбутніх соціальних працівників. У дисертаційній роботі представлено зарубіжний і вітчизняний досвід формування «soft skills» у процесі професійної підготовки соціальних працівників та здійснено їх порівняльний аналіз на прикладі США та Ізраїлю.

У другому розділі роботи «Експериментальне дослідження педагогічних умов формування «soft skills» у майбутніх соціальних працівників» визначено інтегровані структурні складові м'яких навичок, запропоновані організаційно-педагогічні умови формування «soft skills» соціальних працівників, визначено структурні компоненти, критерії та показники «soft skills», а також характеристики рівнів їх сформованості у майбутніх соціальних працівників. На позитивну оцінку заслуговує детальне вивчення орієнтації змісту освітніх програм ЗВО на формування «soft skills» у майбутніх соціальних працівників та розроблено модель формування «soft skills» у майбутніх соціальних працівників.

У третьому розділі роботи «Вдосконалення педагогічних умов формування «soft skills» у майбутніх соціальних працівників» окреслено

практичне застосування отриманих результатів експериментального дослідження процесу формування «soft skills» у майбутніх соціальних працівників. Високої оцінки, на наше переконання, заслуговують та запропоновані дисертанткою рекомендації щодо застосування моделі формування «soft skills» у майбутніх соціальних працівників .

Представлені загальні висновки відповідають сформульованим у вступі меті й завданням, впливають зі змісту роботи, є чіткими й логічними, віддзеркалюють основні результати дисертації.

Повнота викладу матеріалу у роботах, які опубліковані автором. Незаперечним позитивним аспектом є достатньо широке представлення результатів дисертації – 22 публікації (із них 16 – одноосібні), зокрема: 7 – у наукових фахових виданнях України, 1 – у періодичному науковому виданні держави, яка входить до Організації економічного співробітництва і розвитку та Європейського Союзу; 1 – у періодичному науковому виданні, проіндексованому у базі даних Web of Science Core Collection.

На основі аналізу змісту цих публікацій можна констатувати, що наукові положення, висновки і рекомендації, які було отримано у результаті дослідження, повною мірою представлено у наукових працях.

Результати дослідження пройшли належну апробацію 10 міжнародних та 4 всеукраїнських науково-педагогічних конференціях. Різноманітних тренінгах тощо.

Відсутність порушення академічної доброчесності. За результатами перевірки дисертаційної роботи та публікацій не виявлено ознак академічного плагіату, елементів фабрикацій та фальсифікації. Авторка використовує покликання на власні наукові публікації, дослідження інших науковців, нормативні документи та інші джерела. Порушення академічної доброчесності у дисертації відсутні.

Дискусійні положення та зауваження до змісту дисертації

1. У науковій новизні наголошено, що «уточнено: важливість чотирьох груп навичок, що визначають професійну компетентність соціальних працівників, а саме: «hard skills», «soft skills», «digital skills» та «meta skills»;

класифікацію «soft skills» соціального працівника». У роботі ми аналізуємо лише «soft skills». Варто основну увагу зосередити на «soft skills».

2. Доцільним видається більш виразний акцент у дисертаційній роботі на сильних і слабких сторонах змісту, організаційних форм, засобів та методів аудиторної та поза аудиторної діяльності студентів з метою формування м'яких навичок.

3. У дисертації охарактеризовано поняттєво-категоріальний апарат дослідження, зокрема наявна значна кількість визначень присвячених тлумаченню терміну «soft skills». Було б доречно укладати у додатках до роботи словник терміносистеми «soft skills» в науково-педагогічному дискурсі.

4. Авторкою створено і розроблено вебсайт «Mysoft» з необхідними матеріалами для саморозвитку та самовдосконалення. Враховуючи практичну цінність дослідження, варто було детальніше описати результативність вебсайту «Mysoft» для формування м'яких навичок здобувачів освіти.

Загальний висновок про відповідність дисертації встановленим вимогам. Висловлені зауваження і побажання мають рекомендаційний характер і не знижують загальної високої оцінки роботи. Як засвідчує зміст дисертації, поставлені завдання у процесі дослідження були виконані, а його результати широко представлені у відповідних розділах.

Дисертація характеризується достатнім рівнем здійснення теоретичного аналізу і методичних рекомендацій. Враховуючи актуальність теми, наукову новизну отриманих результатів та їхню практичну значущість, відповідність поданої роботи вимогам нормативних документів, вважаємо, що дисертаційне дослідження Мандро Лесі Олегівни «Педагогічні умови формування «soft skills» у майбутніх соціальних працівників» є самостійним, обґрунтованим, завершеним науковим дослідженням, в якому на належному рівні узагальнено результати наукового пошуку, що відповідає вимогам наказу Міністерства освіти і науки України № 40 від 12.01.2017 р. «Про затвердження вимог до оформлення дисертації» (зі змінами), постанови Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти,

наукової установи про присудження ступеня доктора філософії» від 12 січня 2022 р №44 (зі змінами), її авторка, Мандро Леся Олегівна, заслуговує на присудження ступеня доктора філософії з галузі знань 01 Освіта/Педагогіка за спеціальністю 015 Професійна освіта (за спеціалізаціями).

Рецензент:

Кандидатка педагогічних наук, доцентка,
завідувачка кафедри педагогіки та
освітнього менеджменту імені
Богдана Ступарика Прикарпатського
національного університету імені
Василя Стефаника

Любов ПРОКОПІВ